



DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Rundskriv

Sjå vedlagd adresseliste

Erstattar rundskriv F-01-16

Nr.	Vår ref.	Dato
F-01-17	16/3704	06.01.2017

Rundskriv - Forskrift om opptak til høgre utdanning

Kunnskapsdepartementet fastsette 31. januar 2007 forskrift om opptak til høgere utdanning (opptaksforskrifta) med heimel i lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler (uhl.). Forskrifta blei sist oppdatert med endringar 22. januar 2016. Denne forskrifta er nå omsett til nynorsk og kunngjort som ny forskrift fastsett 3. januar 2017. I høve til tidlegare forskrift er det no gjort nokre få endringar i §§ 3-6, 4-2, 4-9, 4-10 og 7-2 i forskrifta.

Endringar som ikkje er spesielt nemnd under, skal gjelde frå og med opptak til studieåret 2017-2018.

Det er fastsett endringar i § 4-2 om spesielle opptakskrav til enkelte helse- og veterinærfag som skal gjelde frå studieåret 2018–2019. Det er spesielt verdt å merke seg at føresegnene som er nemnd nedanfor er forsøksordningar som skal evaluerast. Lengda på forsøka er opplyst under kvar føresegn:

- § 4-2 om sjukepleiarutdanning ved Høgskolen i Oslo og Akershus
- § 4-4 om informatikk, realfag, miljø- og naturfag
- § 4-8 om engelskspråklege utdanningsprogram ved Noregs miljø- og biovitenskaplege universitet
- § 4-10 om journalistutdanning ved Høgskolen i Oslo og Akershus

Forslaga til endringar blei sende på høyring 4. juli 2016 med høyringsfrist 4. oktober 2016. Departementet har i tillegg gjort tekniske endringar i nokre føresegner utan offentleg høyring. Dette gjeld mellom anna nye institusjonsnamn som følgje av samanslåingar.

Det har i høyringsrunden komme forslag om ytterlegare endringar, spesielt knytte til § 3-6 *Unntak frå kravet om generell studiekompetanse for opptak til enkelte kunstfag* frå Westerdals - Oslo School of Arts, Communication and Technology. Dette er forslag om endringar som må høyrast. Dei er ikkje vurderte no, men vil kunne vurderast for ordinær høyring i tråd med opptakskalenderen, jf. rundskriv F05-10.

Departementet viser til at det i høyringsbrevet er stilt spørsmål om bruk av tilleggspoeng eller kvoter for underrepresentert kjønn, og at Universitetet i Bergen (UiB) og Universitetet i Oslo (UiO) har søkt om kvote for menn ved opptak til profesjonsstudium i psykologi. I høyringsrunden er det fleire som har peika på at det gjeld andre reglar for forskjellsbehandling av menn enn for kvinner, Departementet har derfor vært i kontakt med Barne- og likestillingsdepartementet som har opplyst, at det ikkje er i samsvar med gjeldande lov om likestilling å særbehandle menn i same grad som kvinner. Søknad om kvote ved opptak til psykologi ved UiB og UiO, eller tilleggspoeng for menn knytt til oppmodingsvedtak frå Stortinget, fell ikkje inn under gjeldande føresegner og må derfor utsetjast til ny lov om likestilling er behandla av Stortinget. BLD har opplyst at det tas sikte på å leggje fram forslag til ny lov i 2017.

Kommentarar til enkelte føresegner i opptaksforskrifta

Kapittel 2 Generell studiekompetanse

Kommentarar til § 2-1 Generell studiekompetanse – Kunnskapsløftet

Denne føresegna gjeld krav til generell studiekompetanse og rører ikkje ved fastsette føresegner om realkompetanse og dispensasjon.

Generell studiekompetanse er hovudkravet for opptak til høgre utdanning. Dei fastsette fagkrava går fram av første ledd. Fagkrava gjeld enten søkjaren har vitnemål frå treårig vidaregåande opplæring, fagbrev/sveinebrev eller fyller vilkår som 23/5-søklar.

Omgrepet *opptaksår* blir i forskrifta brukt om det kalenderåret søkjaren normalt søkjer og får tilbod om studieplass. Dette inneber konkret at søklarar til studium med oppstart i januar, som har søknadsfrist i april eller november/desember i kalenderåret før studiestart, må oppfylle dei fastsette krava, også føresegna om alder, seinast 31. desember det året søknadsfristen går ut.

Søklarar som er 23 år eller eldre i opptaksåret, kan takast opp utan vitnemål frå vidaregåande opplæring, fagbrev eller sveinebrev dersom dei kan dokumentere fem års arbeidserfaring og/eller bestått utdanning som til saman utgjer minimum fem år («praksiskravet»). Praksiskravet blir rekna ut på grunnlag av den faktiske tida som er brukt. Det inneber at praksis tilsvarande meir enn heiltidsstilling/-utdanning ikkje kan inngå i berekninga. Deltidspraksis blir rekna om til heiltidspraksis. Skoleår, medrekna år i lære (læretid), gir utteljing som heile år.

For søklarar som er 23 år, og som skal vurderast etter den såkalla 23/5-regelen, er føresegna slik at deltidsarbeid kan reknast om til heiltid, og at det skal takast omsyn til om søkjaren har hatt eller har nedsett arbeidsevne. Det blir lagt til grunn at praksis og utdanning til saman ikkje kan overskride 100 prosent i same tidsrom. Det er òg ein føresetnad at søkjaren kan dokumentere at dei fastsette fagkrava er oppfylte.

Nedsett arbeidsevne inneber at ein på grunn av sjukdom, skade eller lyte har fått arbeidsevna nedsett i ein slik grad at ein er hindra i å behalde eller skaffe seg heiltids- eller deltidsarbeid. Dersom arbeidsevna er dokumentert delvis nedsett, er det ein føresetnad for å få full utteljing at resterande arbeidsevne har vore brukt.

Søkjarar kan dokumentere nedsett eller redusert arbeidsevne med til dømes attest frå lege eller kopi av vedtak frå NAV. Opptaksorganet er pliktig til å vurdere om eventuell annan dokumentasjon kan godkjennast.

Fullførte og beståtte fag (enkeltfag) frå vidaregåande opplæring kan inngå i praksiskravet dersom desse faga har eit omfang som utgjer det samla årstimekravet til studieprogrammet som faga inngår i. Fag frå ulike studieprogram kan kombinerast, og årstimekravet følgjer kravet til det studieprogrammet fleirtalet av timane er tekne i. Enkeltfag utover eitt skoleår kan kombinerast tilsvarande timekravet til eit halvt års utdanning.

Det gjeld eigne overgangsreglar for søkjarar med dokumentasjon frå tidlegare strukturar i vidaregåande opplæring, jf. kapittel 9.

Beståtte og dokumenterte kurs/emne i høgre utdanning kan gi utteljing i praksiskravet dersom dei til saman utgjer minst 30 studiepoeng.

Fullført og bestått fagskoleutdanning som varer i eit halvt til to år, kan takast med i berekninga av praksiskravet. Det same gjeld dokumentasjon for fullført og bestått årskurs i toårig fagskoleutdanning. Anna utdanning, til dømes forkurs til ingeniørutdanning, må vere fullført og bestått for å inngå i berekninga av praksiskravet.

Ein legg til grunn at det ikkje er stor overlapping med fag/studium som søkjaren har fått godkjende som del av opptaksgrunnlaget.

Gjennomført og dokumentert introduksjonsprogram og norskprogram med samfunnskunnskap for nykomne innvandrarak kan takast med i berekninga av praksiskravet, jf. lov om introduksjonsordning og norskopplæring for innvandrarak som nyleg har komme til Noreg.

Ein legg til grunn at Nasjonalt senter for felles systemer og tjeneser for forskning og studier (CERES) utarbeider retningslinjer for dokumentasjonskrav i samarbeid med institusjonane.

Kommentarar til § 2-2 Utanlandsk utdanning

GSU-lista <http://www.nokut.no/no/Fakta/Databaser-og-oversikter/GSU-listen/>

er utarbeidd av GSU-utvalet og viser om utanlandsk utdanning er på nivå med norsk vidaregåande skole. Denne lista skal brukast ved opptak av søkjarar med utdanningsbakgrunn frå utlandet. Søkjarar med annan utdanningsbakgrunn kan ikkje påleggjast å ta fag som er oppfylte gjennom dokumentert vidaregåande opplæring frå heimlandet. Opptaksorgana skal i slike tilfelle vurdere om utdanninga til søkjaren oppfyller kravet om generell studiekompetanse.

Krav til engelsk

GSU-lista inneheld utfyllande informasjon om oppfyljing av fagkravet i engelsk for kvart enkelt land.

Krav til norsk

Søkjarar med opptaksgrunnlag frå utlandet som ikkje har utdanning på nivå med norsk 3-årig vidaregåande opplæring, og som skal vurderast som 23/5-søkjarar, jf. § 2-1, kan ikkje erstatte fagkravet i norsk (eller anna nordisk språk) med dokumentasjonsalternativa 2, 3, 4 eller 5 i § 2-2, eller med norsk/nordisk språk som morsmål.

Til nokre studium er det i kapittel 4 fastsett spesielle opptakskrav med karakterkrav i norsk. Dokumentasjon av norsk på grunnlag av føresegnene i § 2-2 (2) nr. 5 og § 2-2 (3) oppfyller ikkje karakterkrav i norsk utover bestått med karakteren 2.

Føresegna i § 2-2 (3) andre punktum er meint for søkjarar som har gått heile grunnskolen i Noreg/Norden med norsk eller eit anna nordisk språk som undervisningsspråk, og som elles oppfyller krava til generell studiekompetanse med den vidaregåande opplæringa dei har frå utlandet. Søkjarar som vil dekkje norskkravet på denne måten, må leggje fram vitnemål for grunnskolen og dokumentasjon som viser når søkjaren har vore elev ved skolen/skolane.

Kommentarar til § 2-3 Opptak på grunnlag av fullført høgre utdanning

Det er berre søkjarar som er tekne opp til høgre utdanning etter føresegnene i kapittel 3, som kan vurderast for generell studiekompetanse etter § 2-3. Søkjarar med høgre utdanning frå land utanom Noreg må dokumentere at dei er tekne opp til høgre utdanning på tilsvarende vilkår.

Delar av eit utdanningsprogram i høgre utdanning som ikkje er fullførte og bestått, gir ikkje generell studiekompetanse. Dette inneber at søkjarar som er tekne opp til høgre utdanning på grunnlag av unntaksføresegnene i kapittel 3, normalt må fullføre og bestå utdanninga dei har begynt på, før dei kan få generell studiekompetanse etter § 2-3.

Kravet om dokumenterte kunnskapar i norsk gjeld for søkjarar frå land utanom Norden som dokumenterer opptaksgrunnlaget ved framandspråkleg høgre utdanning. Dersom generell studiekompetanse er oppnådd med grunnlag i høgre utdanning med norsk eller anna nordisk språk som undervisningsspråk, er ikkje ytterlegare norskkunnskapar noko krav.

Kommentarar til § 2-4 Opptak på grunnlag av fullført fagskoleutdanning

Søkjarar som ikkje har generell studiekompetanse med grunnlag i føresegnene i § 2-1, og som har fullført og bestått ei 2-årig fagskoleutdanning som er godkjend etter føresegnene i fagskolelova, må i tillegg oppfylle krav om norsk. Opptaksorganet har plikt til å vurdere om norskkravet er oppfylt på annan måte, jf. § 2-1 tredje ledd.

Generell kommentar til kapittel 3 Unntak frå krav om generell studiekompetanse

Føresegnene i kapittel 3 gjeld unntak frå krav om generell studiekompetanse. Dersom det er fastsett spesielle opptakskrav til eit studium, jf. kapittel 4, må desse vere oppfylte.

Spesielt tilrettelagde studium med grunnlag i relevant fagbrev (y-veg)

§§ 3-3, 3-7, 3-8 og 3-9 gir institusjonane høve til å tilby spesielt tilrettelagde studium med grunnlag i relevant fagbrev (y-veg).

Kommentarar til § 3-1 Realkompetanse

Realkompetanse omfattar all formell, ikkje-formell og uformell kompetanse som den vaksne søkjaren har. Kvar enkelt institusjon har sjølv ansvaret for vurdering og opptak på grunnlag av realkompetanse.

Søklarar som er 25 år eller eldre, og som ikkje kan dokumentere generell studiekompetanse og heller ikkje på annan måte er kvalifiserte for eit studium, har ved opptak til studium ved universitet og høgskolar krav på å få vurdert om dei er studiekvalifiserte på grunnlag av realkompetanse.

Det er lagt til grunn at søknad er send innan fastsett frist for slike søklarar. Det er Samordna opptak som fastset fristen i den nasjonale opptaksmodellen (NOM). Kvar enkelt institusjon fastset sjølv fristar ved lokale opptak, og kan vurdere kva som er nødvendige kvalifikasjonar. Det er institusjonane sjølve som avgjer kva som er ein eigna og tenleg framgangsmåte for å vurdere realkompetanse.

Generell studiekompetanse er framleis det normale grunnlaget for opptak til høgre utdanning. Ein søklar som har fått godkjent realkompetanse for opptak til eit studium ved ein institusjon, er ikkje automatisk kvalifisert for opptak til andre studium ved den same institusjonen, og heller ikkje til studium ved andre institusjonar. Opptaksorganet har plikt til å vurdere realkompetanse som svarer til dei fastsette fagkrava.

Kommentarar til § 3-2 Dispensasjon

Formålet med føresegna om dispensasjon er å hindre openbert urimeleg behandling av enkelt søklarar. Det er lagt til grunn at denne føresegna berre skal brukast i tilfelle der heilt spesielle omsyn gjer seg gjeldande. Som for opptak på grunnlag av realkompetanse, jf. § 3-1, må det gjerast ei konkret vurdering av om studenten er kvalifisert for det studiet vedkommande søker opptak til. Det må godtgjerast at søkjaren har nødvendige faglege føresetnader for å gjennomføre det aktuelle studiet. Dokumentasjon kan til dømes vere attest frå lege, anna helsepersonell, pedagogisk-psykologisk teneste eller tilsvarande.

Føresegna gjeld berre for søklarar som er under 25 år, jf. § 3-6 tredje ledd i uhl. Det må presiserast at søklarar som fyller 25 år i opptaksåret, ikkje kan vurderast med grunnlag i føresegnene om dispensasjon. Slike søklarar som ikkje oppfyller krava om generell studiekompetanse (GSK), kan søkje om realkompetansevurdering.

Vurderinga av om ein søklar oppfyller vilkåra for dispensasjon, er todelt. Det vil seie at to vilkår må vere oppfylte før dispensasjon kan innvilgast:

- 1) Først må det vurderast om det ligg føre varig sjukdom, funksjonshemming eller liknande tilstand. Dette er eit heilt avgjerande vilkår for å få innvilga dispensasjon, noko som òg går klart fram av ordlyden i føresegna, jf. formuleringa «på grunn av» i første ledd.

- 2) Deretter må det vurderast om tilstanden til søkjaren inneber at det ikkje har vore mogleg for søkjaren å oppfylle enkelte krav til GSK.

Kommentarar til § 3-3 Unntak frå kravet om generell studiekompetanse for opptak til spesielt tilrettelagd ingeniørutdanning

Søklarar med relevant fagbrev/sveinebrev er kvalifiserte for opptak til spesielt tilrettelagd ingeniørutdanning, utan dei fastsette tilleggskrava i matematikk og fysikk. Det er institusjonane sjølve som vurderer om dei vil leggje til rette for og tilby slik utdanning.

Generell kommentar til §§ 3-4, 3-5 og 3-6

Det må understrekast at unntak frå kravet om generell studiekompetanse berre skal gjerast i heilt spesielle tilfelle. For studium som ikkje er nemnde i desse paragrafane, gjeld normalt krav om generell studiekompetanse og eventuelle spesielle opptakskrav, jf. kapittel 4.

Kommentarar til § 3-4 Unntak frå kravet om generell studiekompetanse for opptak til enkelte arkitekturfag og tekniske fag

Føresegna i første strekpunkt og tredje strekpunkt gir unntak frå krav om generell studiekompetanse for integrerte masterstudium i teknologiske fag, 3-årig ingeniørutdanning og maritime fag; matteknologiutdanning for søklarar som har bestått 1-årig forkurs for ingeniørutdanning og integrert masterstudium i teknologiske fag; 1-årig forkurs for 3-årig ingeniør- og maritim utdanning. Føresetnaden er at slike forkurs har eit fagleg forsvarleg felles innhald og omfang og held eit fagleg forsvarleg nivå, jf. brev frå departementet om forkurs datert 4. november 2002 og 26. november 2008.

Kommentarar til § 3-6 Unntak frå kravet om generell studiekompetanse for opptak til enkelte kunstoffag

Unntak frå krav om generell studiekompetanse for studium i utøvande og skapande musikk er ikkje meint å omfatte til dømes faglærerutdanning i musikk. Det er berre til studium som er lista i denne føresegna i opptaksforskrifta, at det kan gjerast unntak frå kravet om generell studiekompetanse. Søklarar som ikkje kan dokumentere generell studiekompetanse, må oppfylle spesielle faglege krav som institusjonen fastset.

Kommentarar til § 3-7 Unntak frå kravet om generell studiekompetanse for opptak til spesielt tilrettelagde studium i akvakultur – havbruk og fiskerifag

Søklarar med relevant fagbrev er kvalifiserte for opptak til spesielt tilrettelagde akvakulturstudium, utan tilleggskrav. Institusjonane må sjølve informere potensielle søklarar om kva fagbrev som kan godkjennast.

Kommentarar til § 3-9 Unntak frå kravet om generell studiekompetanse for opptak til spesielt tilrettelagde studium i serviceleing og marknadsføring ved Høgskolen i Innlandet

Søklarar med relevant fagbrev er kvalifiserte for opptak til spesielt tilrettelagt bachelorstudium i serviceleing og marknadsføring, utan tilleggskrav. Institusjonen må sjølv informere potensielle søklarar om kva fagbrev som kan godkjennast.

Generelle kommentarar til kapittel 4 Spesielle opptakskrav

For studium som ikkje er nemnde her, gjeld normalt krav om generell studiekompetanse dersom det ikkje er fastsett unntak i §§ 3-4, 3-5 eller 3-6. Statlege universitet og høgskolar og private institusjonar med institusjonsakkreditering har sjølve fullmakt til å opprette og leggje ned studium, jf. uhl. § 3-3.

Departementet viser til at tilnærma like utdanningsprogram bør ha dei same opptakskrava.

Søkjarar til dei studia som er nemnde her, må oppfylle spesielle opptakskrav. Dette gjeld òg for søkjarar som er innvilga unntak frå krav om generell studiekompetanse etter føresegna i kapittel 3. Spesielle opptakskrav kan som hovudregel realkompetansevurderast.

Realkompetansevurdering er ikkje aktuelt når det er stilt krav om eit bestemt fagleg nivå med forskriftsfesta karakter- eller poengkrav. Det faglege nivået på den vidaregåande opplæringa til søkjaren må oppfylle desse krava.

Kommentarar til § 4-1 Spesielle opptakskrav i tillegg til generell studiekompetanse

Dei spesielle opptakskrava må òg vere oppfylte av søkjarar som er unnatekne frå krav om generell studiekompetanse etter føresegnene i kapittel 3.

Departementet føreset at institusjonane informerer søkjarane om krav til forkunnskapar utover fastsette opptakskrav.

Kommentarar til § 4-2 Spesielle opptakskrav til enkelte helse- og veterinærfag

Første punkt

Departementet presiserer at dei fastsette opptakskrava i første punkt gjeld integrerte studium på nivå med mastergrad, dvs. studium med eit normert omfang på minimum 300 studiepoeng.

Fjerde punkt

Fram til og med opptak i 2017-2018 gjeld krava i punkt 2 for opptak til farmasi (bachelor) tidlegare reseptarutdanning.

Sjette punkt

Dei spesielle opptakskrava for opptak til bachelor i ernæring ved Universitetet i Bergen er i samsvar med krav som har vore brukte for opptak tidlegare, utan at det har vore forskriftsfesta. Dei gjeld derfor frå og med opptak til studieåret 2016–2017.

Universitetet i Agder, Universitetet i Tromsø Noregs arktiske universitet og Høgskolen Kristiania skal nytte desse opptakskrava frå og med opptak til studieåret 2018-2019.

Sjuande punkt

Karakterkrav i norsk for opptak til sjukepleiarutdanning ved Høgskolen i Oslo og Akershus er ei forsøksordning som gjeld i tre år frå og med opptak til studieåret 2017–2018. Det er lagt til grunn at dette forsøket skal evaluerast før det eventuelt blir fastsett som eit permanent krav.

Kommentarar til § 4-3 Spesielle opptakskrav til informatikk, realfag, natur- og miljøfag

Det er fastsett spesielle opptakskrav til informatikk, realfag, natur- og miljøfag. Det er ikkje høve til å fastsetje andre opptakskrav enn dei som går fram av § 4-3. Det må presiserast at matematikk er realfag, og at dei spesielle opptakskrava òg gjeld for opptak til enkeltemne som normalt inngår i fastsette studieprogram.

I forskrifta er det lagt inn føresegner om forsøk med nye krav for opptak til realfagsstudium som skal gjelde frå og med opptak til studieåret 2018–2019. Desse krava er forsøksordningar som skal gjelde i fire år. Det er lagt til grunn at desse forsøka skal evaluerast før dei eventuelt blir fastsette som permanente krav.

Det er institusjonane sjølve som har ansvaret for å informere om kva realfag, natur- og miljøfag som skal omfattast av forsøksordninga. Departementet føreset at institusjonar informerer Samordna opptak om kva studium som skal omfattast.

Noregs miljø- og biovitenskaplege universitet har opplyst at dei vil vurdere å delta i forsøket på eit seinare tidspunkt. Det inneber at dei og eventuelle andre institusjonar som ønskjer det, må varsle Samordna opptak seinast innan 15. september to år før dei kan delta i det opphavleg godkjende forsøket.

Vi minner om at opptakskrava til informatikkutdanning normalt er annleis enn opptakskrava til andre utdanningar innanfor desse fagområda. Dette gjeld ikkje for informatikk, nanoelektronikk og robotikk ved Universitetet i Oslo frå og med opptak til studieåret 2018-2019, då dei har fått innvilga ei forsøksordning til dette studiet, jf. punkt 3 i opptaksforskrifta.

Dei spesielle opptakskrava gjeld elles for alle studium som oppfyller desse kriteria:

- *Informatikkutdanning*

Minst halvparten av studiepoenga er i informatikk og nødvendige støttefag i realfag og teknologi.

- *Realfag, natur- og miljøfag*

Minst halvparten av studiepoenga er i realfag, teknologifag og/eller natur- og miljøfag.

Kommentarar til § 4-4 Spesielle opptakskrav til arkitekturfag og teknologiske fag

Opptakskrava for søkjarar med nyare godkjend fagskoleutdanning i teknologiske fag er matematikk (R1 + R2) og fysikk 1 eller tilsvarande kunnskapar i desse faga, jf. § 4-1 andre ledd.

Det er lagt til grunn at søkjarar med bestått 1-årig forkurs for ingeniørutdanning og integrert masterstudium i teknologiske fag, eller tidlegare forkurs for ingeniørutdanning og maritim høgskoleutdanning, eller halvårig (eitt-semester) realfagskurs, har matematikk- og fysikkunnskapar med eit omfang og eit nivå som minst svarer til matematikk (R1 + R2) og fysikk 1.

Søkjarar som blir tekne opp til spesielt tilrettelagd ingeniørutdanning med grunnlag i fagbrev/sveinebrev, må dokumentere 12 månaders relevant praksis. Læretid i bedrift på minimum 12 månader oppfyller kravet til praksis så sant ho er relevant.

Kommentarar til § 4-7 Spesielle opptakskrav til lærarutdanningar

Grunnskolelærarutdanning og 5-årig lektorutdanning

For opptak til grunnskolelærarutdanning og 5-årig lektorutdanning må søkjarane for opptak til studieåret 2016–2017 dokumentere minimum 35 skolepoeng og eit gjennomsnitt på minimumskaracteren 3,0 i norsk (393 timar) og 4,0 i fellesfaget matematikk (224 timar).

Desse krava gjeld òg for opptak til spesialisert grunnskolelærarutdanning, til dømes grunnskolelærarutdanning med realfag og grunnskolelærarutdanning med musikk osv., jf. § 4-1 tredje ledd bokstav g punkt 1 til 3.

Det er lagt til grunn at 5-årig lektorutdanning i real- og naturfag fell inn under § 4-3, som omfattar programfag i matematikk, og at det fastsette karakterkravet i fellesfaget matematikk ikkje gjeld for slike studium.

Skolepoeng for opptak til grunnskolelærarutdanning omfattar karakterpoeng (gjennomsnitt av alle karakterar på vitnemålet med to desimalar, multiplisert med 10), jf. §§ 7-5 og 7-6 og eventuelle tilleggspoeng for språk- og/eller realfag.

Karakterkravet i norsk omfattar normalt gjennomsnittet av karakterane i norsk hovudmål, sidemål og munnleg, jf. §§ 7-5.

I § 2-2 første ledd går det fram at søkjarar med 3-årig vidaregåande utdanning frå dei andre nordiske landa er kvalifiserte for opptak utan tilleggskrav i norsk når utdanninga dei dokumenterer, gir generelt opptaksgrunnlag. Slike søkjarar må oppfylle tilsvarende karakterkrav i eit anna nordisk språk, jf. artikkel 3 i den nordiske avtalen: "Dersom det stilles krav til særlege kvalifikasjoner eller faglige kunnskaper for å bli tatt opp til en bestemt høyere utdanning, skal utdanningssøkende fra de andre nordiske land oppfylle disse kravene på tilsvarende måte som landets egne søkere."

For søkjarar med opptaksgrunnlag frå land utanom Norden gjeld at dei må dokumentere kunnskapar i norsk med ei spesiell prøve. For opptak til grunnskolelærarutdanning og 5-årig integrert lærarutdanning skal søkjaren oppfylle minst eitt av desse krava:

1. Bestått norsk, skriftleg og munnleg, 393 timar frå vidaregåande opplæring med eit gjennomsnitt på minimum 3,0.
2. Eksamen frå trinn 3 i norsk for utanlandske studentar ved universiteta med minst karakteren C eller tilsvarende.
3. Fullført og bestått studium i høgre utdanning på minst 60 studiepoeng i norsk språk og samfunnskunnskap for utanlandske studentar med minst karakteren C eller tilsvarende.
4. Skriftleg test i norsk, høgre nivå («Bergenstesten»), med «Godt bestått» på minst éin av delprøvene eller minimum 500 poeng.

Forkurs i matematikk for søkjarar med eit karaktergjennomsnitt på minimum 3,0 i fellesfaget matematikk, sjå òg § 5-2.

Søkjarar som har minst 35 skolepoeng og eit karaktergjennomsnitt på minimum 3,0 i norsk og 3,0 i fellesfaget i matematikk, kan få tilbod om studieplass til grunnskolelærer- og lektorutdanning. Det er ein føresetnad at slike søkjarar består eit spesielt tilrettelagt forkurs i matematikk før studiestart. Slike søkjarar mistar studieplassen om dei ikkje består forkurset, jf. § 5-2.

Intervju (andre ledd)

Søkjarane til lærarutdanninga kan i tillegg måtte gjennomføre ein opptaksprøve i form av eit intervju etter nærmare reglar som institusjonen fastset. Institusjonar som ønskjer å bruke intervju ved opptak til grunnskolelærer- og lektorutdanning, skal informere om dette både gjennom Samordna opptak og på eigne nettsider.

Føresegnene om poeng- og karakterkrav for opptak til faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag kjem i tillegg til dei fastsette krava om dokumenterte kunnskapar og ferdigheiter i musikk, dans eller drama for søkjarar til faglærerutdanning i musikk, dans og drama.

Kommentarar til § 4-8 Spesielle opptakskrav til engelskspråklege utdanningsprogram

Ved Noregs miljø- og biovitenskaplege universitet er det fastsett karakterkrav i fellesfaget engelsk ved opptak til engelskspråklege bachelorprogram. Dette er ei forsøksordning som gjeld frå og med opptaket 2017–2018 og skal gå over fire år. Forsøket skal evaluerast før det eventuelt blir fastsett som eit permanent krav.

Kommentarar til § 4-9 Spesielle opptakskrav til enkelte kunstfag

Det er berre til dei studia som er lista opp i forskrifta, at det kan stillast krav om opptaksprøve utover kravet om generell studiekompetanse. Sjå òg § 3-6 om unntak frå krav om generell studiekompetanse.

Kommentarar til § 4-10 Spesielle opptakskrav til diverse fag

Ved Høgskolen i Oslo og Akershus er det fastsett karakterkrav i norsk ved opptak til journalistutdanninga. Dette er ei forsøksordning som gjeld frå og med opptaket 2017–2018. Forsøket skal gå over tre år. Det skal evaluerast før det eventuelt blir fastsett som eit permanent krav.

Kommentarar til § 4-11 Desentralisert utdanning og deltidsutdanning

Institusjonane sjølve kan fastsetje spesielle opptakskrav til desentralisert utdanning og/eller deltidsutdanning. Det kan stillast krav om inntil 5 års yrkeserfaring. Dersom det blir stilt krav om 5 års praksis, skal minimum 2 år utgjere relevant praksis.

Institusjonane kan ikkje fastsetje tilleggskrav utover yrkeserfaring og relevant arbeidspraksis.

Når eit studium er organisert som eit deltidsstudium og berre blir tilbode éin gong, er det rimeleg at det er fastsett krav om at søkjarane skal ha tilknytning til utdanningsstaden. I slike

tilfelle må ikkje det geografiske området definerast slik at grensene kan opplevast som vilkårlege. Opptaket bør heller ikkje avgrensast til søkjarar frå éin eller eit fåtal kommunar.

Kapittel 5 Opptak på visse vilkår

Kommentarar til § 5-1 Opptak på visse vilkår

Det skal gå fram av dokumentasjonen frå den vidaregåande skolen at spesielle forhold som er nemnde i andre ledd, var årsak til fråværet ved eksamen i eitt eller fleire spesifiserte fag, og at dette er grunnen til at eleven ikkje har fått dokumentasjon på fullført og bestått opplæring.

Attest for fråværet skal sendast til opptaksorganet saman med annan dokumentasjon som gjeld opptaket.

Dersom resultatet av utsett eksamen i eit fag ligg føre før opptak til høgre utdanning, kan ikkje institusjonen gi opptak på vilkår.

Opptaksforskrifta § 5-1 (1) stiller krav om at utsett eksamen må vere bestått i løpet av første semester etter opptak. Retten til utsett eksamen i vidaregåande opplæring er ikkje tidsavgrensa til semesteret etter, men i opptaksforskrifta er det sett opp ei slik avgrensing. Forskrift til opplæringslova § 3-35 stiller krav om at eleven må gå opp til første etterfølgjande eksamen. Det går fram av forskrift til opplæringslova § 3-35 (1) at elevar som har dokumentert fråvær ved eksamen (ordinær, særskild eller ny eksamen), har rett til å gå opp til første etterfølgjande eksamen og samtidig behalde standpunktarakteren i faget. Dersom eleven ikkje går opp til første etterfølgjande eksamen, fell standpunktvurderinga bort, og eksamen må då takast som privatist, jf. § 3-35 (2).

Kommentarar til § 5-2 Opptak til grunnskolelærerutdanning og 5-årig lektorutdanning

Forkurs i matematikk for søkjarar med eit karaktergjennomsnitt på minimum 3,0, sjå òg § 4-7.

For opptak til grunnskolelærerutdanning og lektorutdanning kan det givast førebels opptak til søkjarar som kan dokumentere minimum 35 skolepoeng og eit karaktergjennomsnitt på minimum 3,0 i norsk og 3,0 i fellesfaget matematikk. Det er lagt til grunn at slike søkjarar skal rangerast på grunnlag av skolepoeng. Dei som består eit spesielt tilrettelagt forkurs ved eit universitet eller ein høgskole som tilbyr desse utdanningane, får endeleg opptak. Søkjarar som begynner på forkurset, men ikkje består den avsluttande prøven, og som har søkt andre studium enn lærar- og lektorutdanning, skal få tilbod om studieplass på det høgast prioriterte studiet som dei var kvalifiserte for og ville fått tilbod om i hovudopptaket.

Kapittel 6 Politiattest ved opptak til høgre utdanning

Kommentarar til § 6-1 Generelt

Første ledd:

Denne føresegna markerer at kravet om barneomsorgsattest berre gjeld utdanningar der studentar kan komme i kontakt med mindreårige som ein del av klinisk undervisning eller praksisstudium, jf. lov om behandling av opplysningar i politiet og påtalemyndigheten av 28. mai 2010 nr. 16 (politiregisterlova) § 39. Politiattest etter den sistnemnde føresegna kan berre brukast for å stengje fysiske og juridiske personar ute frå stilling, aktivitet eller annan

funksjon dersom dette kan hindre at personar utøver overgrep mot eller har skadeleg innverknad på mindreårige. Vidare kan politiattest brukast dersom utestenging bidreg til å auke tilliten til at mindreårige blir tekne hand om av skikka personar, jf. politiregisterlova § 37 første ledd nr. 4.

Med mindreårige er meint barn som ikkje er myndige, altså er under 18 år.

Departementet legg til grunn at det i dei utdanningane der ein student kan komme i kontakt med utviklingshemma eller andre sårbare grupper, òg kan vere mogleg for studenten å komme i kontakt med mindreårige, slik at utdanninga er omfatta av kravet om barneomsorgsattest. Vi viser til merknadene til § 6-1 andre ledd om politiattest etter profesjonslovgivinga.

Føresegna medfører at personar med merknader på politiattesten kan vere utestengde frå praksisstudium og klinisk undervisning på livstid fordi merknaden aldri vil bli sletta. Merknad på politiattesten fører likevel ikkje automatisk til tap av rett til å delta i praksisstudium/klinisk undervisning, då nemnda skal vurdere dette i kvart enkelt tilfelle.

Universitets- og høgskolerådet (UHR) definerte «praksisstudier» i samband med kartlegging av desse i 2010: "Praksisstudier kjennetegnes av at studenten for en tidsbestemt periode befinner seg i en situasjon hvor han/hun skal arbeide omtrent som en yrkesutøver. Kravene til oppgaver, omfang og utførelse vil være ulike avhengig av hvor i studieløpet studenten befinner seg. [...] Situasjonen er som oftest kjennetegnet av at praksisstudiene gjennomføres utenfor utdanningsinstitusjonens egen ramme, og at en fagperson på praksisstedet er veileder." (Frå UHRs brev om profesjonsutdanningane 22.6.08.)

Andre ledd:

Ei rekkje lover inneheld krav om politiattest for visse typar yrkesutøving, og desse krava gjeld tilsvarande for studentar på utdanningar som fører fram til yrket.

Dette gjeld mellom anna:

- lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr. 100 § 6-10
- lov om helsepersonell mv. av 2. juli 1999 nr. 64 § 20 a
- lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa av 17. juli 1998 nr. 61 § 10-9
- lov om Den norske kirke av 7. juni 1996 nr. 31 § 29
- lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. av 21. juni 2013 nr. 82 § 5-2

Helse- og lærarutdanning er dei to store utdanningsområda når det gjeld deltaking i praksis- og klinisk undervisning for studentane. Desse utdanningane fører til yrke som er omfatta av profesjonslovgiving med krav om politiattest, mellom anna lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa av 17. juli 1998 nr. 61 (opplæringslova) og lov om helsepersonell av 2. juli 1999 nr. 64 (helsepersonellova). Begge lovene viser i dag til politiregisterlova § 39, og begge har føresegner om at personar er utestengde frå yrket dersom dei er dømde for seksuelle overgrep.

Etter helsepersonellova § 20a første ledd skal helsepersonell som skal yte helse- og omsorgstenester til barn, leggje fram politiattest som nemnt i politiregisterlova § 39 første ledd. Helsepersonell som skal yte helse- og omsorgstenester til personar med

utviklingshemming, skal leggje fram politiattest som viser om vedkommande er sikta, tiltalt, gitt førelegg eller dømd for brot på føresegner i straffelova om seksualbrottsverk, jf. helsepersonellova § 20a andre ledd. Brot skal noterast på ein uttømmende politiattest, jf. politiregisterlova § 41 nr. 1. Plikta etter første og andre ledd omfattar ikkje personell som berre sporadisk yter slike tenester, og som til vanleg ikkje er åleine med barn eller personar med utviklingshemming. Den som har vedteke førelegg eller er dømd for seksualbrottsverk, er utestengd frå å yte helse- og omsorgstenester til barn eller personar med utviklingshemming.

Etter opplæringslova § 10-9 må den som skal tilsetjast fast eller mellombels i grunnskolen eller vidaregåande skole, i musikk- og kulturskolen etter § 13-6, i skolefritidsordninga etter § 13-7 eller for å gi leksehjelp etter § 13-7 a, leggje fram politiattest med tilsvarande innhald som er nemnt i politiregisterlova § 39 første ledd. Kravet gjeld òg for personar som skal tilsetjast fast eller mellombels i skoleliknande aktivitetstilbod. Skoleliknande aktivitetstilbod vil seie aktivitetstilbod i regi av skoleeigaren med tilknytning til skolen som har karakter av opplæring. Skoleeigaren kan òg krevje politiattest som nemnt i politiregisterlova § 39 første ledd av andre personar som regelmessig oppheld seg i grunnskolen, i vidaregåande skole eller i tilbod som nemnt i første ledd. Personar som er dømde for seksuelle overgrep mot mindreårige, kan ikkje tilsetjast fast eller mellombels i grunnskolen eller i musikk- og kulturskolen, i skolefritidsordninga, for å gi leksehjelp eller i skoleliknande aktivitetstilbod som nemnt i første ledd. I andre tilfelle må konsekvensane av merknader på politiattesten vurderast konkret.

Andre utdanningar enn lærar- og helseutdanningar har òg praksisstudium og klinisk undervisning, til dømes teologiutdanning, som kvalifiserer for presteteneste i Den norske kyrkja og er relevant for preste- og pastorteneste i andre kyrkjer og trussamfunn. Etter kirkelova § 29 andre ledd kan lovpålagde organ i Den norske kyrkja krevje framlagt barneomsorgsattest som nemnt i politiregisterlova § 39 første ledd av person som lønna eller ulønna skal tilsetjast, utføre oppgåver eller ha tillitsverv der vedkommande vil ha omsorg for eller oppgåver knytte til mindreårige. Av kommentarane til lova går det fram at det er opp til det aktuelle organet å vurdere om det skal krevjast framlagt politiattest i konkrete tilfelle. Kyrkjelege instansar har utarbeidd retningslinjer for praktiseringa av føresegna i Den norske kyrkja. Etter retningslinjene må barneomsorgsattest leggjast fram ved tilsetjing. Her bør utdanningsinstitusjonane stille dei same krava som for yrkesutøvinga, slik at utdanningsinstitusjonane ikkje utdannar folk som mest sannsynleg ikkje kan utøve yrket sitt når dei er ferdige med utdanninga.

Formålet med det samla regelverket om politiattest er eit heilskapleg system for politiattestar. For at dette målet skal realiserast, er det viktig at krava til politiattest for studentar ikkje er strengare enn det som følgjer av profesjonslovgivinga. I utdanningar der studenten verken kjem i kontakt med mindreårige eller brukargrupper som er omfatta av profesjonslovgivinga, er det heller ikkje høve til å stille krav om politiattest etter universitets- og høgskolelova og opptaksforskrifta.

Tredje ledd:

Det er viktig å merkje seg at det ikkje er den enkelte utdanningsinstitusjonen som skal «bestemme» kva for utdanningar som krev politiattest. Det kvar enkelte av utdanningsinstitusjonane skal vurdere, er om utdanningane dei tilbyr, er omfatta av kravet i

politiregisterlova § 37 første ledd nr. 4, eller av andre krav om politiattest i profesjonslovgivinga.

I vurderinga av om utdanninga er omfatta av kravet om barneomsorgsattest i første ledd, er ordlyden i lova, "kan komme i kontakt med mindreårige", rettleiande. Denne inneber at det i vurderinga av om eit studium krev framlegging av politiattest, ikkje er nødvendig at studenten heilt sikkert vil komme i kontakt med mindreårige. Det er nok at det kan tenkjast at studenten i samband med praksisstudium eller klinisk undervisning kan komme i kontakt med og i situasjonar saman med den mindreårige der overgrep kan finne stad. Det er likevel viktig å hugse på at krav om politiattest er eit inngrepande tiltak. Det må derfor ikkje stillast krav om politiattest i situasjonar der det openbert er unødvendig. Dersom eit studium ikkje har praksis eller klinisk undervisning som ein obligatorisk del av utdanningsløpet, er det at studenten kan komme til å velje praksisopplæring eller klinisk undervisning i framtida, ikkje tilstrekkeleg til å krevje politiattest ved opptak til studiet. Utdanningsinstitusjonane kan likevel krevje at studenten legg fram politiattest dersom han/ho seinare i utdanningsløpet bestemmer seg for å velje praksis eller klinisk undervisning der han/ho kan komme i kontakt med mindreårige. I vurderinga av om studiet er omfatta, kan det takast omsyn til forarbeida til helsepersonellova, Ot.prp. nr. 86 (2005-2006), punkt 2.6.5.3, der det mellom anna heiter: "Det overordnende vurderingstema vil uansett ansettelsesforhold, være hvorvidt personellet ved utøvelsen av sitt arbeid kan komme i situasjoner med barnet eller den utviklingshemmede hvor seksuelle overgrep kan finne sted."

Fjerde ledd:

Utover informasjon om politiattest i brev med tilbod om studieplass er det opp til institusjonane å vurdere korleis dei vil gi informasjon til studentane om studia og om eit eventuelt tilhøyrande krav om politiattest. Dette kan til dømes formidlast på nettsider og i studiekatalog. I alle tilfelle er det viktig at studenten er informert om kravet om å levere politiattest før han/ho søker om studieplass.

For studium som har opptak via Samordna opptak (SO), skal informasjon om krav om politiattest vere tilgjengeleg på nettsidene til SO.

Brev med tilbod om studieplass må innehalde punkta nedanfor.

- Identifikasjon av søkjaren: anten namn og fødselsnummer (11 siffer) eller fullt namn, folkeregistrert adresse og fødselsdato. Dersom tilbods brevet blir sendt søkjaren per e-post, må personnummeret utelatast frå brevet.
- Identifikasjon av studiet: kva studium vedkommande er teken opp til. Det er ikkje tilstrekkeleg med kode for studium.
- Identifikasjon av studiestaden: namn på utdanningsinstitusjonen.
- Heimel for krav om politiattest: For politiet er det tilstrekkeleg at det i tilbods brevet er nemnt at studenten kan komme i kontakt med mindreårige, og at politiattest derfor skal utferdast med heimel i uhl § 4-9 første ledd andre punktum, jf. opptaksforskrifta § 6-1 første ledd, jf. politiregisterlova § 39. Dersom det er aktuelt å utferde politiattest tilsvarande som for det yrket studenten utdannar seg til, er det viktig at det i tilbods brevet er vist til dei særlege reglane om politiattest for bestemte typar yrkesutøving som gjeld tilsvarande for studenten, jf. uhl § 4-9 andre ledd andre punktum og forskrifta § 6-1 andre ledd.

Kommentarar til § 6-2 Utferding av politiattest

Politiregisterlova skal medverke til at politiet og påtalemakta kan løyse oppgåvene sine effektivt; vidare skal ho tryggje personvernet og sikre at den enkelte kan vite på førehand kva behandlinga av opplysningar kan innebere. Av særleg interesse er kapittel 7 i lova, om vandelskontroll og attestar, og del 8 i den tilhøyrande forskrifta, om vandelskontroll mv. Kapittel 7 tek mellom anna for seg utlevering av opplysningar, formål som rettferdiggjjer bruk av politiattest, saksbehandlingsreglar og teieplikt, mens kapittel 8 i forskrifta mellom anna handlar om butid, ulike typar politiattest og fornya vandelskontroll.

Kommentarar til § 6-3 Tidspunktet for framlegging av politiattest

Første ledd:

Fristen for å sende inn politiattest etter første ledd er 3 veker frå søkjaren får tilsegn om plass ved ei utdanning. Dette er lenger enn fristen som er sett for å ta imot utdanningsplassen. Trass i behovet for rask avklaring av spørsmålet om eventuelle merknader på politiattesten er det viktig å stille realistiske krav til studenten. Ettersom politiet har ei saksbehandlingstid på 14 dagar, vil ein kortare frist enn 3 veker truleg bli broten i og med at ein òg må rekne med postgang.

Andre ledd:

Med "fastsett utdanningsstart" i andre ledd er meint utdanningsstart på utdanninga der studentane har fått tildelt plass.

Tredje ledd:

Føresegna gjeld søkjarar som blir tekne opp i suppleringsopptak anten i regi av Samordna opptak eller i regi av institusjonane sjølve.

Kommentarar til § 6-5 Fornya vandelskontroll

I forarbeida til politiregisterlova § 43 går det fram at det ikkje er opna for fornya vandelskontroll gjennom utferding av fornya politiattest med nærmare fastsette tidsintervall, jf. Prop. 114 L (2012-2013). I staden får brukarane av tidlegare utferda politiattest, det vil seie utdanningsinstitusjonar, arbeidsgivarar og liknande, høve til å få utlevert nye opplysningar frå politiet i samsvar med heimelsgrunnlaget for den opphavlege attesten. Føresegna handlar om dei tilfella der politiattest tidlegare er utferda, men der brukaren av opplysningane, til dømes ein arbeidsgivar, eller i vårt tilfelle ein utdanningsinstitusjon, har fått tilgang til informasjon som gir grunn til å tru at det ligg føre nye opplysningar som er viktige for innhaldet i politiattesten.

Eit grunnvilkår for å bruke denne føresegna er at den det gjeld allereie har levert politiattest. I tillegg må dei nye opplysningane som eventuelt skal leverast, vere avgrensa til dei straffbare forholda som kan utleverast ifølgje heimelsgrunnlaget for attesten. Dersom heimelen til dømes er avgrensa til seksuelle overgrep mot barn, kan ikkje politiet gi opplysningar om eventuelle andre straffbare forhold. Føresegna opnar for at arbeidsgivaren eller utdanningsinstitusjonen (altså brukaren) kan få opplysningar med heimel i politiregisterlova § 43. Føresegna kan ikkje nyttast til rutinekontroll av studentar. Det er ikkje høve til å påleggje studentane å innhente nye opplysningar.

Dersom det ikkje ligg føre nye opplysningar, seier politiet munnleg frå om dette til utdanningsinstitusjonen, og saka blir avslutta.

Ved byte av studiestad blir den nye utdanningsinstitusjonen ein ny brukar og kan krevje ny politiattest framlagd. Ved byte til ei utdanning som krev ein annan type attest enn den opphavlege, må det leggjast fram ny attest i samsvar med det nye heimelsgrunnlaget.

Som nemnt ovanfor er formålet med det samla regelverket å få eit heilskapleg system for politiattestar. I den samanhengen er det viktig at krava til politiattest for studentar ikkje er strengare enn profesjonslovgivinga. Til dømes har ikkje helsepersonellova og opplæringslova særskilde reglar om fornya politiattest. Vi viser her til brev til Kunnskapsdepartementet frå Justis- og beredskapsdepartementet (JD) datert 19. november 2013 som svara på spørsmål frå Kunnskapsdepartementet om korleis JD såg på diverse problemstillingar i samband med politiattestar. Den eine problemstillinga handla om dei tilfella der praksisstadene krev politiattest som ikkje er eldre enn tre månader, sjølv om studenten ved studiestart har lagt fram politiattest med same innhald. JD påpeikte at dei ikkje har ansvaret for dei profesjonslovene som inneheld krav om politiattest, men at dei likevel ønskte å kommentere spørsmåla på prinsipielt grunnlag. JD skreiv mellom anna: "I de tilfellene der kravet til vandelskontroll ved praksis er sammenfallende eller mindre omfattende enn vandelskontrollen ved opptak, synes det ikke å være godt begrunnet at det utføres ny vandelskontroll når studenten skal ut i praksis. Vi vil her også minne om at begrunnelsen for innføring av vandelskontroll i ulike studier var nettopp at disse studentene vil gå ut i praksis og derved være i samme situasjon som de tilsatte. Det generelle kravet om at politiattester ikke skal være eldre enn tre måneder tar sikte på tilsettingssituasjoner i angjeldende institusjon. Dersom for eksempel en helsearbeider flyttes fra en avdeling til en annen avdeling innenfor samme institusjon, vil man ikke foreta ny vandelskontroll. Vi mener at disse situasjonene kan sammenlignes med studenter som har praksis på ulike steder under utdanningen." JD meiner derfor at det ikkje bør gjennomførast ny vandelskontroll i dei nemnde tilfella. JD påpeikte at når vandelskontrollen ved studiestart er tilstrekkeleg, vil dette vere ressursparande for politiet, samtidig som studentane slepp å be om nye attestar ei rekkje gonger i løpet av studietida.

Politiet har høve til å utlevere opplysningar av eige tiltak for å hindre eller slå ned på kriminalitet. Politiet kan blant anna utlevere opplysningar til offentlege organ for å førebyggje lovbrøt. Dette fylgjer av politiregisterlova § 27.

Kommentarar til § 6-6 Følgjer av at politiattest ikkje blir lagd fram

Første ledd:

Ettersom det berre er søkjaren/studenten sjølv som kan innhente politiattest, og som veit kva politiattesten inneheld, er ei slik sanksjonsmoglegheit nødvendig.

Andre ledd:

Dette er ei snever unntaksføresegn som må praktiserast strengt. Unntak frå hovudregelen må vere grunnleggjande med forhold som studenten ikkje rår over og ikkje kan lastast for. Slike forhold må vurderast konkret i kvart tilfelle, og det må i vurderinga takast omsyn til tryggleiken til dei mindreårige og andre sårbare grupper som reglane skal beskytte.

Kommentarar til § 6-7 Følgjer av at studenten ikkje kan delta i praksisstudium / klinisk undervisning

Hovudkonsekvensen av at ein student ikkje får delta i praksis eller klinisk undervisning, er presisert her. Ein student som held fram på ei utdanning utan å delta i obligatoriske praksisstudium eller klinisk undervisning, vil ikkje få vitnemål for fullført utdanning. Det at studenten ikkje får delta i praksis og klinisk undervisning, kan òg få andre konsekvensar, som at studenten ikkje får gå opp til eksamen i enkelte fag fordi dei obligatoriske arbeidskrava ikkje er oppfylte.

Kommentarar til § 6-8 Behandling av politiattesten med merknad

Første ledd:

Leddet viser til uhl § 4-9 sjuande ledd, som seier at studentar har rett til advokathjelp i saker om utestenging. Studenten har rett til hjelp frå saka er reist, jf. § 4-9 femte ledd. I dette tilfellet må det vere frå det tidspunktet 14-dagarsfristen for uttale til nemnda tek til å gå. Institusjonen dekkjer utgiftene til advokathjelp.

Andre ledd:

For å sikre god kvalitet og effektiv behandling av denne typen saker, også av omsyn til studenten sjølv, pålegg forskrifta søkjaren/studenten plikt til å medverke til at saka blir tilstrekkeleg opplyst, ved å leggje fram dokumentasjon for institusjonen om forhold som ligg til grunn for eventuelle merknader på politiattesten. Dette omfattar all nødvendig dokumentasjon, til dømes utskrift av sikting, tiltale, førelegg og dom.

Før slik dokumentasjon er lagd fram, dersom den finst, har ikkje studenten rett til å delta i klinisk undervisning eller praksisstudium.

Tredje ledd:

Behandlinga av politiattest med merknader må underleggjast forsvarleg saksbehandling i tråd med reglane for forvaltingslova og god forvaltningsskikk. Institusjonen må sjå til at saka er best mogleg opplyst, og skal derfor sørge for at relevante dokument som ligg til grunn for merknadene, ligg føre ved behandlinga av saka, jf. òg den plikta studenten har til å medverke til å hente inn nødvendig dokumentasjon etter andre ledd. Institusjonen må òg sørge for at studenten får høve til å kommentere merknaden på politiattesten.

Den vurderinga institusjonen gir av merknaden på politiattesten, skal vere ei konkret, heilskapleg vurdering av dei forholda som ligg til grunn for merknaden på politiattesten, typen praksis eller klinisk undervisning og andre forhold som gjeld studenten eller studiesituasjonen hans/hennar.

Både 10-dagarsfristen og 14-dagarsfristen er absolutte.

Fjerde ledd:

Firevekersfristen nemnda har til å behandle saka, er absolutt. Fristen er sett fordi både student, utdanningsinstitusjon og praksisinstitusjon har behov for ei rask avgjerd.

Før klagenemnda for institusjonen har gjort vedtak i saka, har ikkje studenten rett til å delta i klinisk undervisning eller praksisstudium ved den aktuelle utdanninga. I avveginga mellom

omsynet til studenten og utdanningsløpet hans/hennar og omsynet til tryggleiken til dei mindreårige og dei andre sårbare gruppene reglane skal beskytte, veg det sistnemnde tyngst.

Femte ledd:

Nemnda skal gi ei heilskapsvurdering der ho ser på typen praksis eller klinisk undervisning, det vil seie innhaldet i studiet/undervisninga og kva grupper undervisninga rettar seg mot, og opplysningane om dei forholda som ligg til grunn for politiattesten. Det må òg takast omsyn til om studenten er gitt førelegg, sikta, tiltalt eller dømd.

Åttande ledd:

Etter politiregisterforskrifta § 37-2 skal politiattesten oppbevarast utilgjengeleg for uvedkommande. Politiattesten kan oppbevarast så lenge formålet med politiattesten krev det, men ikkje utover tidspunktet då vedkommande sluttar på studiet som gav grunnlag for vandelskontroll. Politiattest som ikkje lenger er nødvendig for formålet, skal slettast. Offentlege mottakarar skal slette politiattesten i samsvar med politiregisterforskrifta § 16-2 andre ledd nr. 2.

Kommentarar til § 6-9 Teieplikt

Det følgjer av forvaltingslova (fvl) og går òg fram av uhl § 7-6 at føresegnene om teieplikt i fvl. §§ 13 til 13e gjeld for universitet og høgskolar. Meir informasjon om kva type opplysningar som er omfatta av fvl. § 13, går fram av Rettleiar til offentleglova side 78 til 82.

Generelle kommentarar til kapittel 7 Rangering av søkjarar ved opptak

Føresegnene om rangering av søkjarane gjeld for opptak til all grunnutdanning, også lokale opptak og opptak til private høgskolar sjølv om desse ikkje deltek i den nasjonale opptaksmodellen (NOM) gjennom Samordna opptak.

Kommentarar til § 7-1 Generelt om rangering og kvotar

Dokumentasjon av fag som gir tilleggspoeng, kan inngå i den dokumentasjonen som gir grunnlag for rangeringa.

Det blir presisert at ved rangering etter alder, jf. fjerde ledd, skal eldre søkjarar gå framfor yngre søkjarar.

Kommentarar til § 7-2 Kvote for førstegongsvitnemål og ordinær kvote

Med heimel i § 7-2 femte ledd kan departementet fritta enkelte studium frå kravet om kvote for søkjarar med førstegongsvitnemål. Ved studium som ikkje er lista opp, skal 50 prosent av studieplassane tilbydast søkjarar som oppfyller kriteria for denne kvoten.

Det blir presisert at alle studium som ikkje er nemnde her, også studium med opptaksprøve som heile eller delar av rangeringsgrunnlaget, jf. § 7-14, skal ha 50 prosent kvote for søkjarar med førstegongsvitnemål.

Desse studia er unnatekne frå kvote for førstegongsvitnemål:

- desentraliserte utdanningar og/eller deltidsutdanningar med minst eitt års yrkespraksis som spesielt opptakskrav. Dette gjeld likevel berre for utdanningar der lærestaden med heimel i § 4-11 har fastsett spesielt opptakskrav om minst eitt års yrkespraksis.

- yrkesfaglærerutdanning
- trafikklærerutdanning
- studium ved Rudolf Steinerhøgskolen
- teknisk bygningsvern og restaureringsarbeid
- utøvande tradisjonshandverk

For vidaregåande opplæring som er avslutta våren 2009 eller seinare, er det 9. juli 2007 i forskrift til lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 3-43 fastsett kriterium for kva krav som gjeld for at elevar/privatistar kan få utferda førstegongsvitnemål.

Kommentarar til § 7-3 Spesielle kvotar

Det er fastsett spesielle kvotar for desse studia:

- *Ingeniørutdanning (bachelor)*

Inntil 20 prosent av studie plassane kan setjast av til søkjarar med godkjent eittårig forkurs med full fagkrets. Søkjarane blir poengberekna på grunnlag av karakterpoengsum frå forkurset, jf. § 7-4. Det blir ikkje gitt tilleggspoeng. Søkjarar som ikkje blir tekne opp i kvoten, konkurrerer vidare om andre studie plassar med grunnlag i forkurset og eventuell tilleggsdokumentasjon som gir grunnlag for tilleggspoeng.

- *Journalistutdanning*

Inntil 10 prosent av studie plassane kan setjast av til søkjarar som dokumenterer minst ½ års relevant arbeidspraksis i fulltidsstilling.

Det er fastsett spesielle kvotar for enkelte studium ved desse institusjonane:

Ved UiT Noregs arktiske universitet:

- *Akvakultur, fiskerifag og fiskehelse*

1 studie plass for samiske søkjarar.

- *Rettsvitenskap*

67 prosent kvote for søkjarar frå Nord-Noreg. 50 prosent av studie plassane innanfor kvoten skal setjast av til søkjarar med førstegongsvitnemål. 3 studie plassar skal setjast av til samiske søkjarar.

- *Odontologi*

60 prosent kvote for søkjarar frå Nord-Noreg. 50 prosent av studie plassane innanfor kvoten skal setjast av til søkjarar med førstegongsvitnemål og inntil 2 studie plassar til samiske søkjarar.

- *Integrert master i teknologiske fag*

50 prosent kvote for søkjarar frå Nord-Noreg. Det skal vere 50 prosent kvote for søkjarar med førstegongsvitnemål innanfor kvoten og 5 prosent kvote for samiske søkjarar.

- *Medisin*

60 prosent kvote for søkjarar frå Nord-Noreg. 8 av desse studie plassane er reservert for søkjarar frå Nord-Troms og Finnmark. 50 prosent av studie plassane innanfor kvoten skal setjast av til søkjarar med førstegongsvitnemål. Inntil 2 studie plassar skal setjast av til samiske søkjarar.

- *Farmasi*

50 prosent kvote for søkjarar frå Nord-Noreg. 50 prosent av studie plassane innanfor kvoten skal setjast av til søkjarar med førstegongsvitnemål og inntil 2 studie plassar til samiske

søkjarar.

- *Andre helsefaglege utdanningar*

80 prosent kvote for søkjarar frå Nord-Noreg. Innanfor denne kvoten er det ein kvote på 10 prosent for samiske søkjarar. 50 prosent av studieplassane innanfor kvoten skal setjast av til søkjarar med førstegongsvitnemål.

I denne samanhengen omfattar Nord-Noreg fylka Nordland, Troms og Finnmark.

Ved Noregs teknisk-naturvitskaplege universitet:

- *Datateknikk (integrert master)*

30 studieplassar for kvinnelege søkjarar.

- *Kommunikasjonsteknologi (integrert master)*

15 studieplassar for kvinnelege søkjarar.

Ved Noregs idrettshøgskole:

- *Idrettsvitskap*

Inntil 15 studieplassar for søkjarar etter innstilling frå Forsvaret. 10 prosent av studieplassane kan tilbydast søkjarar innstilte av Norges Idrettsforbund.

Ved Noregs miljø- og biovitskaplege universitet:

- *Veterinærstudiet*

1 studieplass for samisk søkjar.

Ved Høgskolen i Oslo og Akershus:

- *Journalistutdanning*

Inntil 5 studieplassar for søkjarar med minoritetsbakgrunn.

Ved Høgskolen i Innlandet:

- *Fjernsynsteknikk*

2 studieplassar for samiske søkjarar.

Ved Noregs teknisk-naturvitskaplege universitet:

- *Sosionomutdanning*

Inntil 20 prosent av studieplassane skal setjast av til søkjarar med interkulturell/internasjonale erfaring.

Ved Universitetet i Stavanger:

- *Hotelleiing*

Inntil 50 prosent av studieplassane skal setjast av til søkjarar som dokumenterer minst eitt års relevant praksis.

Kommentarar til § 7-4 Poengberekning av søkjarar med meir enn eitt grunnlag for rangering

For å kunne bli vurdert både som såkalla 23/5-søkjar og på grunnlag av treårig vidaregåande opplæring må søkjaren kunne poengberekast på begge måtane, jf. §§ 7-5 og 7-6.

Kommentarar til § 7-5 Karakterpoeng for søkjarar med 3-årig vidaregåande opplæring

For høgaste nivå i fellesfag viser vi til føringsreglar for vitnemål som Utdanningsdirektoratet fastset.

Departementet har overført mynde og ansvar for fastsetjing av omrekningstabellar til Nasjonalt senter for felles systemer og tjenester for forskning og studier (CERES), unnateke International Baccalaureate (IB) og fransk baccalauréat. CERES har òg ansvar for å gjere tabellane kjende.

Desse tabellane skal brukast ved opptak til høgre utdanning.

Kommentarar til § 7-7 Karakterforbetringar

Søkjarar som får førstegongsvitnemål etter to år i vidaregåande opplæring, kan bruke det påfølgjande året til eventuelle karakterforbetringar og framleis bli vurderte i kvote for førstegongsvitnemål, jf. § 7-2.

Kommentarar til § 7-8 Tilleggs-poeng for realfag og framandspråk frå vidaregåande opplæring

Tilleggs-poeng for realfag og framandspråk blir berre gitt for fag som er tekne i vidaregåande opplæring.

Tilleggs-poeng for framandspråk gjeld for søkjarar som vel programfag framandspråk, eller som tidlegare har teke eit tredje framandspråk i tillegg til det obligatoriske framandspråket. Elevar som vel gresk 1, gresk 2, latin 1 og latin 2 i vidaregåande opplæring, får 0,5 tilleggs-poeng for kvart av desse programfaga.

Legg spesielt merke til at føresegna ikkje omfattar tilleggs-poeng for obligatorisk framandspråk (fellesfag) og heller ikkje programfag engelsk.

Kommentarar til § 7-9 Tilleggs-poeng for det underrepresenterte kjønnet

Kvinnelege søkjarar får 2 tilleggs-poeng ved opptak til desse studia:

- *Ingeniørutdanningar (bachelor)* med unntak av linje for kjemi
- *Landbruksutdanningar*
- *Maritime høgskoleutdanningar*
- *Integrerte masterstudium i teknologi og ingeniørfag* ved NTNU i
 - *ingeniørvitenskap og IKT*
 - *marin teknikk*
 - *produktutvikling og produksjon*
 - *elektronisk systemdesign og innovasjon*
 - *kybernetikk og robotikk*
 - *kommunikasjonsteknologi*
 - *datateknologi*

- *fysikk og matematikk*
- *materialteknologi*

Mannlege søkjarar får 2 tilleggspoeng ved opptak til desse studia:

- *Veterinærutdanning* ved Noregs miljø- og biovitskaplege universitet
- *Dyrepleiarutdanning* ved Noregs miljø- og biovitskaplege universitet

Kommentarar til § 7-10 Tilleggspoeng for alder

§ 4-11 gir institusjonane fullmakt til sjølve å fastsetje krav om inntil 5 års yrkeserfaring for desentralisert og/eller deltidsorganisert utdanning. Ved utdanningar der det er stilt krav om fleire års yrkeserfaring, skal alle søkjarane i tråd med tidlegare føresegner få tilleggspoeng for alder frå og med det året dei fyller 24 år. Elles gjeld dei rangeringsreglane som er fastsette for denne typen studium.

Kommentarar til § 7-12 Rangering av søkjarar som ikkje kan poengbereknast

Søkjarar som ikkje kan poengbereknast, skal rangerast etter ei individuell skjønsmessig vurdering. Dette inneber at det ikkje er høve til å fastsetje skjematiske tabellar og liknande i vurderinga.

Kommentarar til § 7-13 Rangering på grunnlag av særskild vurdering

Anna morsmål enn norsk kan vektleggjast dersom søkjaren har fullført og bestått norsk vidaregåande opplæring med kortare botid enn seks år i landet, jf. opplæringslova § 3-12. Med andre spesielle forhold er meint uventa hendingar som har påverka karakterane frå vidaregåande skole.

Det må gå fram av den innsende dokumentasjonen korleis dei spesielle forholda har påverka karakterane.

Vidaregåande utdanning frå utlandet gir i seg sjølv ikkje grunn for særskild vurdering.

I alle tilfelle skal lærestadene ta med i vurderinga om søkjaren har fått den tilrettelegginga han/ho har krav på, jf. opplæringslova med forskrifter.

Likeverdige kunnskapar og ferdigheiter betyr at søkjaren kan sidestillast med søkjarar som har fått tilbod om plass etter vanlege reglar.

Kommentarar til § 7-14 Rangering på grunnlag av opptaksprøve

Departementet har fullmakt til å fastsetje om opptaksprøve skal vere med i berekningsgrunnlaget ved rangering.

Som følgje av oppmodingsvedtak frå Stortinget om høve for institusjonar som ønskjer det, til å bruke intervju som ein del av rangeringa, kan universitet og høgskolar kalle inn kvalifiserte søkjarar til intervju før opptak til grunnskolelærer- og lektorutdanning, jf. endringar i § 4-7 første punkt andre ledd. Det er lagt til grunn at intervju blir sidestilt med opptaksprøve, og at universitet og høgskolar som ønskjer det, må informere departementet om korleis intervju skal påverke rangeringa av søkjarane.

Departementet minner om at ved opptak til studium som har opptaksprøve, og som ikkje er på lista nedanfor, skal opptaksprøven berre brukast som grunnlag for kvalifisering, ikkje som grunnlag for rangering.

For opptak til desse studia blir kvalifiserte søkjarar rangerte på grunnlag av ein kombinasjon av ordinær rangering etter denne forskrifta og tilleggspoeng for bestått opptaksprøve på eit visst nivå, etter reglar fastsette av institusjonen:

- *Studium* ved Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo
- *Fotojournalistutdanning* ved Høgskolen i Oslo og Akershus
- *Faglærerutdanning i musikk, dans og drama og anna musikkutdanning som er pedagogisk retta*
- *Kulturprosjektleiing og prosjektleiing for fjernsyn* ved Høgskolen i Innlandet
- *Lærer- og førskolelærerutdanninga* ved Rudolf Steinerhøgskolen
- *Luffartsfag* ved Universitetet i Tromsø Noregs arktiske universitet
- *Masterstudium i landskapsarkitektur* ved Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo i samarbeid med Universitetet i Tromsø Noregs arktiske universitet
- *Bachelorstudium i art Direction* ved Westerdals – Oslo School of Arts, Communication and Technology
- *Bachelorstudium i experience & Event* ved Westerdals – Oslo School of Arts, Communication and Technology
- *Bachelorstudium i grafisk design* ved Westerdals – Oslo School of Arts, Communication and Technology
- *Bachelorstudium i retail Design* ved Westerdals – Oslo School of Arts, Communication and Technology
- *Bachelorstudium i tekst og skribent* ved Westerdals – Oslo School of Arts, Communication and Technology
- *Bachelorstudium i maske- og hårdesign* ved Westerdals – Oslo School of Arts, Communication and Technology
- *Bachelorstudium i lyddesign* ved Westerdals – Oslo School of Arts, Communication and Technology

For opptak til desse studia blir kvalifiserte søkjarar rangerte med grunnlag i berre opptaksprøvar, etter reglar fastsette av institusjonen:

- *Arkitektstudiet* ved Bergen Arkitektthøgskole
- *Studium i utøvande og skapande kunst* ved Universitetet i Bergen
- *Studium* ved Kunsthøgskolen i Oslo
- *Studium* ved Norges dansehøgskole
- *Studium i utøvande og skapande musikk*
- *Dokumentarfilmproduksjon og fleirkameraproduksjon og bachelorstudium i film og TV* ved Høgskolen i Innlandet
- *Produktdesignutdanning* ved Høgskolen i Oslo og Akershus
- *Scenekunstutdanning*
- *Samtidskunst* ved Universitetet i Tromsø Noregs arktiske universitet
- *Forfattarstudiet* ved Universitetet i Tromsø Noregs arktiske universitet og Norsk barnebokinstitut

- *Bachelorstudium i film og TV* ved Westerdals - Oslo School of Arts, Communication and Technology
- *Visuell kunst* ved Westerdals - Oslo School of Arts, Communication and Technology
- *Bachelor i manus* ved Westerdals - Oslo School of Arts, Communication and Technology
- Bachelorstudium i låtskriving og produksjon ved Westerdals - Oslo School of Arts, Communication and Technology

Kommentarar til § 10-1 Utfyllande definisjonar til lov om universiteter og høyskoler § 3-7 sjette ledd

Første ledd:

Vitnemål er ei nemning på dokumentet som attesterer at studenten har fullført utdanning, jf. uhl. § 3-11 for høgre utdanning og opplæringsforskrifta § 3-42 for vidaregåande opplæring. Vitnemålet er falskt dersom innhaldet har vore usant frå starten av eller er blitt manipulert eller endra seinare.

Ein søkjar som bruker falske dokument eller dokument frå falske institusjonar ved opptak til høgre utdanning, kan få karantene i medhald av uhl. § 3-7 åttande ledd. Ein student som ved hjelp av falske dokument eller anna uærleg framferd har fått utdanning godkjend eller godskriven, kan få godkjenninga eller godskrivninga annullert, ev. i kombinasjon med utestenging, jf. uhl. § 4-7 andre ledd, jf. § 4-8 tredje ledd.

Eit vitnemål som viser feil karakter fordi vedkommande har klaga på eksamenskarakteren og i klageomgangen fått ein annan karakter enn det som går fram av vitnemålet, er ikkje eit falskt dokument. Det opphavlege vitnemålet er likevel ikkje lenger eit gyldig vitnemål. I tilfelle der eit vitnemål viser feil karakter og innehavaren er klar over dette, kan uhl. § 4-7 andre ledd om «uredelig opptreden» gjerast gjeldande mot ein student som bruker dokumentet. Etter ordlyden gjeld føresegna for studentar, noko som inneber at søkjarar ved opptak til høgre utdanning ikkje er omfatta av føresegna. I perioden frå klagen er innlevert, til nytt vedtak ligg føre, er vitnemålet gyldig og kan brukast. For å unngå at vitnemål seinare blir ugyldige på grunn av endra karakter, må utdanningsinstitusjonane forsikre seg om at alle eventuelle klagar over karakterfastsetjing eller formelle feil er ferdigbehandla før dei utferdar vitnemålet.

I ein situasjon der ein søkjar leverer dokumentasjon tilhøyrande ein annan saman med eigne søknadspapir for å oppnå urettmessige fordelar for seg sjølv, er denne handlemåten i strid med § 10-1 første ledd dersom slik dokumentasjon til dømes er forfalska slik at det ser ut som om det er søkjaren personleg som eig dokumenta. Dersom søkjaren bruker andre sin dokumentasjon uendra, blir ikkje forholdet omfatta av § 10-1 første ledd.

Falske dokument er i denne samanhengen falske dokument som dannar grunnlag for opptak, inkludert falske vitnemål. Falske dokument kan vere vedlegg til vitnemålet som til dømes karakterutskrifter, TOEFL-testar, opptaksbrev, anbefalingsbrev, fortolka omsetjingar og sertifikat.

Definisjonane i denne forskrifta skal ikkje utvide eller innskrenke definisjonane av dokument i straffelova av 2005 § 361 andre ledd og straffelova av 1902 § 179.

Andre ledd:

Dokument utferda av falske institusjonar kan i og for seg vere ekte dokument. Det avgjerande i denne samanhengen er om dei er utferda av falske institusjonar. Her må det gjerast ei konkret vurdering i kvart tilfelle for å avgjere om forholdet blir ramma av uhl. § 3-7 sjette ledd. Falske institusjonar kan vere ikkje-eksisterande utdanningsinstitusjonar, til dømes der ein privatperson eller eit firma som ikkje tilbyr utdanning, sel og distribuerer utdanningsdokument. Falske institusjonar er vidare institusjonar som ikkje har den akkrediteringa som skal til for å tilby høgre utdanning, men som gir uttrykk for å ha slik akkreditering. Institusjonar som har eksistert og har utferda dokument, men ikkje lenger eksisterer, er ikkje falske utdanningsinstitusjonar med mindre dei har handla i strid med lovverket. Falske institusjonar er òg institusjonar som er «godkjende» av falske akkrediteringsorgan.

Falske institusjonar blir òg kalla «diploma mills». Bruk av vitnemål eller dokument frå «diploma mills» kan bli ramma av uhl. § 3-7 åttande ledd om karantene og av straffelova av 1902 § 166, der det går fram at det er straffbart å gi falsk forklaring til offentleg styresmakt i eit tilfelle der forklaringa var «bestemt til å avgi bevis». Definisjonen av dokument som er utferda av falske institusjonar, gjeld denne typen utdanningsinstitusjonar i både inn- og utland.

Med helsing

Toril Johansson
ekspedisjonssjef (e.f.)

Inger Johanne Christiansen
seniorrådgivar

Dokumentet er elektronisk godkjent og treng ikkje signatur.

Vedlegg